

Anbefalinger vedrørende implementering af dual uddannelse baseret på IO for projektet

Generelle anbefalinger:

Erhvervsuddannelsen skal følge med tiden. Det betyder, at den skal sikre en række muligheder for unge mennesker, som vælger at gå den vej, det være sig via lærlingeuddannelser (med ekstra kvalifikation for elever med evner for teoretisk uddannelse); muligheder inden for faget efter endt uddannelse til at fortætte på en videregående uddannelse. Erhvervsuddannelserne skal være et åbent, tilgængeligt og fleksibelt system, hvor der er mulighed for at skifte mellem uddannelsesspor, og også mellem uddannelsessystemer (adgang til højere, videregående uddannelse) gennem anerkendelse af erhvervede kompetencer. Punkttopstillingens tre punkter nedenfor fra vores undersøgelse I IO1 fremhæver anbefalingerne, nævnt i det foregående:

- Erhvervsuddannelserne skal gøres mere attraktive;
- Forbedring af muligheden for adgang til praktikpladser
- Mulighed for adgang til (fri) opgradering med henblik på skift fra erhvervsuddannelsessystemet til systemet for højere videregående uddannelser.

Styrkelse af muligheden for at skifte fra lærlingeuddannelse til højere uddannelse og vice versa er yderst vigtig med hensyn til social retfærdighed og i forhold til konkurrencen.

Men hvis en styrkelse eller revitalisering af et erhvervsuddannelsessystemet skal ske, er det ikke nok bare at se på de erhvervsfaglige uddannelser alene. Folkeskolens/grundskolens uddannelsessystem skal også med i overvejelserne, fordi det er her fundamentet for den senere uddannelse bliver lagt. Derudover er det også nødvendigt at se på vejledningssystemerne samt have fokus på det primære socialiseringsniveau, nemlig forældrene, fordi disse er faktorer i uddannelsesvalget for de unge, som det påpeges nedenfor:

- Generel uddannelse bør gøre mere for at forholde sig til realiteterne på arbejdsmarkedet og de grundlæggende færdigheder, f.eks. matematik, stavning eller videnskab
- Forældrenes rolle er også problematisk, idet forældrene i de fleste lande har stor indflydelse på valget af deres barns uddannelse, og tvinger børnene til uddannelsesforløb, der ikke passer til dem.

Endelig har vores arbejde med uddannelsesmoduler og guidebogen i IO2 og IO3 vist et andet vigtigt punkt, nemlig betydningen af det institutionelle aspekt på virkningen og succes i erhvervsuddannelsessystemet. Baseret på eksemplerne Danmark og Tyskland - selvom det institutionelle system i de to landes erhvervsuddannelsessystemer er meget forskellige – er der en stærk social kontrakt mellem de væsentligste sociale partnere, som legitimerer de juridiske rammer og den finansielle ordning i begge systemer.

Anbefalinger for de lande, der ønsker at opbygge et system med duale uddannelser

Nedenfor har vi oplistet nogle konkrete anbefalinger baseret på undersøgelsen, udført i projektet. Men det er nødvendigt at huske på, at vi ud over de fire aktører (studerende, undervisere, arbejdsgivere og institutioner med interesse i arbejdsmarkedet), som vi satte os for at undersøge i

dette projekt, også er nødt til at se på det systemiske niveau, f.eks. den sociale kontrakt og det institutionelle system, som beskrevet i de generelle anbefalinger ovenfor.

Hvis man skal grundlægge og indføre et dualt system for erhvervsuddannelse, er det nødvendigt at opbygge tillid mellem de væsentlige parter på arbejdsmarkedet, at skabe en lovgivningsmæssig ramme med checks and balances (fordeling af magten), samt en finansiell ordening, der tilgodeser alle parter. Men selvfølgelig skal man starte udviklingen fra det punkt, hvor man befinder sig nu:

- Læreplanerne for erhvervsuddannelserne skal i høj grad tilpasses de skiftende behov i samfundet i almindelighed og på arbejdsmarkedet i særdeleshed;
- Den praktiske og teoretiske uddannelse skal være afbalanceret. Den praktiske del skal finde sted på arbejdspladsen, så de studerende fra begyndelsen får opbygget en mentalitet med fornemmelse af at yde et bidrag med deres arbejdskraft samt lærer moderne teknikker;
- Der er behov for offentlig støtte og støtte fra arbejdsgivere;
- Bedre netværk blandt parterne inden for erhvervsfaglig uddannelse (arbejdspladser, skoler, kontorer);
- God organisation i skolen, på arbejdspladsen og mellem alle institutioner.
- Hver studerende skal efter endt uddannelse have tid nok, så han eller hun kan arbejde under de nye krav. På mange arbejdspladser har studerende ikke en sådan mulighed.

Anbefalinger for lande, som ønsker at styrke deres eksisterende duale system

Både Danmark og Tyskland har meget gamle og veletablerede erhvervsuddannelses systemer baseret på det duale system. Selv om systemerne i de to lande er meget forskellige - baseret på forskellige sociale kontrakter og med forskellige institutionelle konstruktioner vedrørende f.eks. arbejdsmarkedets parter – er der en høj grad af tilfredshed med begge systemer hos hver af de fire grupper, vi har undersøgt i dette projekt. Selvfølgelig altid er der plads til forbedring og udvikling, og nedenfor har vi listet nogle af anbefalingerne fra undersøgelsen:

- Erhvervsuddannelserne skal gøres mere attraktive;
- Videreuddannelse af lærere;
- Øget fokus på frafald;
- Øget fokus på gennemførelsesprocenten;
- Øge antallet af virksomheder, der tager lærlinge;
- Øget fokus på mulighederne for videregående uddannelse for afgangselever fra erhvervsuddannelserne.

Anbefalinger til hvert enkelt land:

Polen

Resume

Der er mange forskelle i de afgivne svar. Elever og deres lærere har en tendens til at være mere optimistiske, arbejdsgivere og mennesker interesserede i ovenstående emne er ikke så tilfredse. De fleste af de adspurgte understreger behovet for længere erhvervsuddannelse med mere læring på arbejdspladsen, fordi den nuværende erhvervsuddannelse er for generel og teoretisk, og endvidere er færdighederne ikke i overensstemmelse med behovene på arbejdsmarkedet. Men heldigvis peger alle medlemmer af respondentgrupperne på nødvendigheden af samarbejde med henblik på at skabe

et moderne system af erhvervsfaglige skoler i Polen. Tiden er moden til ændringer hen imod et dualt erhvervsuddannelsessystem, og der skal smedes, mens jernet er varmt.

Styrker

- Behovet for samarbejde og forbedringer er identificeret af alle grupper.

Svage sider

- Manglende realistisk syn på de studerendes forberedelse til jobbet fra lærerens side;
- Manglende samarbejde mellem skoler og virksomheder;
- For kort erhvervsuddannelse;
- Tilfælde af mismatch med hensyn til valgt erhvervsuddannelse.

Anbefalinger

Lande-undersøgelsen udført i IO1 gav et indblik i nogle af de ting, der skal tages fat på for at skabe bedre erhvervsuddannelser. Nedenfor har vi oplistet nogle af anbefalingen fra undersøgelsen:

For skoler

- Tilpasning af læreplaner til de enkelte arbejdsgiveres forventninger inden for det specifikke fagområde;
- Længere erhvervsuddannelse;
- Bedre samarbejde med arbejdsgivere med hensyn til fælles behov og evaluering af erhvervsuddannelsen;
- Ajourført viden hos instruktører.

For elever

- Bedre forberedelse til de færdigheder og kompetence, der kræves på arbejdsmarkedet;
- Ændring af attitude til mere positivitet og åbenhed over for læring – gøre det mere attraktivt at tage en erhvervsuddannelse.

For arbejdsgivere

- Forbedring af atmosfæren på arbejdspladsen - gøre det attraktivt at lære i en virksomhed;
- Fokus på udbyttet af erhvervsuddannelse i virksomhederne - sørg for at studerende har en læringsudbytte når de er i praktik i virksomheden;
- Give mulighed for rigtigt arbejde - sørg for, at studerende opgaver i en virksomhed reflekterer virkelige arbejdsituationer og opgaver;
- Samarbejde med skoler og folk med interesse i at skabe dual uddannelse - Start på mikroniveau med at finde partnere - skoler og andre personer eller institutioner - som også ønsker at indføre dual uddannelse, og begynd at opbygge tillid og skabe en social kontrakt, der kan bygges videre på.

For aktører/institutioner med interesse i erhvervsuddannelse og arbejdsmarked

- Samarbejde mellem institutioner f.eks. skoler, virksomheder, handels- og industrikammer, lokale, regionale og nationale myndigheder.

Tyskland

Resume

Arbejdsmarkedet i Tyskland er præget af en noget paradoksalt udvikling på nuværende tidspunkt: På trods af den positive udvikling i antallet af nyligt indgået aftaler om erhvervsuddannelse for visse erhverv, havde Tyskland i 2015 det laveste antal siden tidspunktet for den tyske genforening.

Samtidig er der flere og flere ledige praktikpladser, som udbydes af arbejdspladser, og der er flere og flere mennesker, der er interesseret i at starte en praktikplads, men som ikke kan finde et matchende sted. Årsager, der tilskrives problemer med at vælge det rette erhverv.

Erhvervsuddannelser har mistet meget popularitet, og opfattes af mange unge som en vej uden exit. Der er behov for fuld adgang mellem forskellige uddannelsessystemer samt at anerkende de færdigheder, der er erhvervet i løbet af uddannelsesvejen. Forældrenes rolle er også problematisk, idet forældre i omkring 80 % af tilfældene bestemmer den unges valg af erhverv og tvinger deres børn til uddannelsesforløb, der ikke passer til dem.

Styrker

- Den faglige uddannelse på arbejdspladsen garanteres at være den bedste mulighed for at lære teknisk nyt i erhvervsuddannelsen og opfylder kravene på arbejdsmarkedet.
- Virksomhederne arbejder sammen med håndværks-/industrikame om at udvikle rammeplaner for uddannelse og deltage i formuleringen af praktiske læreplaner samt reagerer på ændringer i kravene på arbejdsmarkedet.

Svagheder

- Den praktisk erfaring hos lærerstaben er delvist forældet, sammensætning af læreplanen er ikke altid fokuseret på forholdene på arbejdspladsen;
- Uddannelsen er undertiden ikke i overensstemmelse med kravene på arbejdsmarkedet;
- Efterspørgslen efter faguddannede er stigende. En svagere gruppe elever bliver ansat, men det fører til et større behov for økonomisk støtte, som mindre virksomheder ikke kan klare.
- De svagere elever er ikke i stand til at klare kravene på arbejdspladserne. I denne sammenhæng bør indhold og tilrettelæggelse af uddannelsen revurderes.

Anbefalinger:

- Da erhvervsuddannelse i høj grad foregår på arbejdspladsen, er det faktisk et særdeles godt erhvervsuddannelses system for arbejdsmarkedet, især i sammenligning med andre europæiske lande.
- Ny undervisningsplan for svagere elever - andre erhverv skal undervises trinvis ligesom butiksassistent i detailhandel;
- Forbedring af muligheder til at få adgang til erhvervsuddannelsesinstitutioner. Der skal anvendes alle potentialer; frie opgraderingsmuligheder i overgangen fra erhvervsuddannelsessystemet til systemet for videregående uddannelse. Forøgelse af mulighed for overgang fra mesterlære til videregående uddannelse og omvendt er ekstremt vigtigt for social retfærdighed.
- Differentiering af erhvervsuddannelserne: a) svagere elever b) normal erhvervsuddannelse c) personer med styrker inden for videnskab - med fuld adgang hver vej, og pligt til anerkendelse af uddannelse/kompetencer.
- Etablering af kriterier for adgang til erhvervsuddannelse, forskellig for hvert fag. Alle bør lære, hvad der passer deres lyst, evner og kompetencer. Aktiv skabelse af rigtige job, der kan erhverves efter afslutningen af uddannelsen og åbningen af den første lodrette karrierevej. Meget stærk implementering af duale Bachelor-uddannelser.
- Lige muligheder! Erhvervsuddannelse for alle unge: Støtte og hjælp til svagere og stærkere inden for videnskabelige fag. Tilgængelighed mellem erhvervsuddannelsessystemerne. Anerkendelse og tilføjelse af færdigheder erhvervet til fremme af karriere.

- Bedre netværk mellem parter inden for erhvervsfaglig uddannelse (arbejdspladser, skoler, kontorer). Flere ledsageforanstaltninger for erhvervsuddannelse.
- Overførsel af indhold fra erhvervsuddannelse i visse erhverv (især i kombinerede erhverv) fører til en overbelastning af især svagere elever.
- Sektorer med mindre kendte og ikke så attraktive erhverv har vanskeligere og vanskeligere ved at finde egnede elever.

Danmark

Resume

Det samlede resultat af denne undersøgelse viser, at der er en høj grad af tilfredshed hos alle fire målgrupper.

Derudover viser undersøgelsen, at den balance mellem skoleophold og tid i virksomhederne er ok for alle målgrupper.

Undersøgelsen viser generelt, at forankringen af erhvervsuddannelsessystemet er stærk både blandt studerende, undervisere, virksomheder og uddannelsesmæssige interessenter.

Baseret på denne undersøgelse kan vi konkludere, at det er den generelle opfattelse på tværs af alle målgrupper, at det faglige uddannelsessystem i vores område forbereder de studerende til behovene på arbejdsmarkedet med de rigtige kvalifikationer.

Men det skal bemærkes, at denne undersøgelse ikke giver et fuldstændigt billede af det danske erhvervsuddannelsessystem. Derfor har den danske partner endvidere fået udført den bibliografiske undersøgelse, som skal kunne give anbefalinger til, hvordan erhvervsuddannelsessystemet i Danmark kan forbedres.

Biografisk undersøgelse

Det overordnede resultat af denne undersøgelse viser, at der er tre store udfordringer for erhvervsuddannelsen:

- Eleverne afslutter deres skolegang tidligt;
- Image;
- Tilvejebringelse af praktikpladser.¹

Tidlig afslutning af skolegang

Siden 2008, har det været et krav til alle institutioner inden for erhvervsfaglig uddannelse og undervisning, at de udarbejder handlingsplaner for at hjælpe flere elever til at gennemfører en ungdomsuddannelse. Handlingsplanen opstiller de enkelte skolars præcise mål og strategier for, hvor meget den forventer at reducere frafaldet næste år. For at nå sit mål skal skolen igangsætte forskellige initiativer, som beskrevet i handlingsplanen. Det er op til hver enkelt skole at afgøre, hvilke tiltag der skal gennemføres lokalt for at opnå den bedste effekt. Handlingsplanerne hjælper skolerne til at have større fokus på frafald og årsagerne dertil. Samtidig hjælper handlingsplanerne skolerne med at systematisere den iværksatte indsats.²

¹ Erhvervsuddannelserne - fakta og muligheder, Undervisningsministeriet 2011

² Ibid

Image

Hensigten med dette politiske initiativ er at iværksætte konkrete aktiviteter og initiativer til fremme erhvervsuddannelserne image, støtte skolearbejdet med kvaliteten af undervisningen og kaste mere lys over forskellige pædagogiske praksis på skolernes. Som en del af indsatsen for at styrke skolernes image er der blevet etableret en kvalitetsgruppe (Quality Squad), som over en to årig periode (2010-2012) besøgte alle erhvervsskoler i landet. Denne Quality Squad fortsætter arbejdet med skolerne i deres bestræbelser på at styrke på den ene side kvalitet, fleksibilitet og pædagogisk tilrettelæggelse af uddannelse og undervisning, på den anden side erhvervsuddannelsernes image i lokalområdet samt fastholdelse af elever i uddannelse. Kvalitetsgruppen ”Quality Squad” formidler god praksis fra skoler og hjælper skolerne til at forbedre kvaliteten ved at skabe mulighed for at dele viden, ideer og erfaringer på tværs af erhvervsuddannelsessystemet (EUD).³

Reform af erhvervsuddannelsessystemet

Fra august 2015 er der blevet arbejdet på at implementere en reform af erhvervsuddannelsessystemet med henblik på at tage fat på to af de ovenfor nævnte udfordringer. Hovedformålet med reformen er:

- Flere elever skal vælge at starte på en erhvervsuddannelse umiddelbart efter 9. eller 10. klasse;
- Hovedparten af dem, der starter, skal afslutte deres erhvervsuddannelse;
- Erhvervsuddannelserne skal give udfordringer til alle elever, så de kan nå deres fulde potentiale;
- Tillid og trivsel skal styrkes inden for erhvervsuddannelserne.⁴

Der foreligger endnu ingen evalueringresultater fra reformen, men med reformen er der blevet givet et klart politisk mandat til at finde løsninger på systemets udfordringer.

Tilvejebringelse af praktikpladser

En af de store udfordringer i det duale uddannelsessystem er at skaffe et tilstrækkeligt antal praktikpladser til eleverne. Denne udfordring er særligt tydelig i perioder med lavkonjunktur, hvor det ofte vil være sværere for virksomhederne at ansætte elever. Tilvejebringelsen af et tilstrækkeligt antal praktikpladser er afgørende for eksistensen af det duale system.

Virksomheder har et stort ansvar for at uddanne fremtidens arbejdskraft, og spiller derfor en væsentlig rolle i at tilvejebringe praktikpladser. Siden 1977 har der været en ordning, hvor virksomheder, som ansætter en elev kan modtage refusion for en del af lønudgifterne. Denne ordning kaldes Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER). Alle offentlige og private arbejdsgivere betaler til AER.

Som en del af Globaliseringsaftalerne i 2009 og 2010, har den danske regering indgået fire aftaler

³ Ibid

⁴ Improving Vocational Education and Training – overview of reform of the Danish vocational education system, Ministry of Education 2015 (Forbedring af EUD – overblik af reformen af EUD, Undervisningsministeriet 2015)

om praktikpladser med det formål at skabe flere praktikpladser og øge skolernes kapacitet inden for træning/praktik. Den seneste aftale blev indgået i november 2010, der blev afsat 2,4 mia. kroner til en praktikpladspakke med det formål at skabe 8.900 flere uddannelsespladser i forhold til 2009. I forbindelse med disse aftaler, blev det muligt for virksomheder at opnå en bonus, når de indgår en uddannelsesaftale med en elev.

Både skoler og faglige udvalg er aktive i det opsøgende arbejde omkring mesterlære for at animere elever og virksomheder til at underskrive en uddannelsesaftale. Fra 2011 skal udviklingsrapporter indeholde en handlingsplan for arbejdet med at tilvejebringe praktikpladser. På den baggrund kommer de faglige udvalg til at beskrive, hvad de hver især gør for at skaffe nok pladser.⁵

Styrker

- En høj grad af tilfredshed med systemet;
- En veletableret lovramme;
- Det duale erhvervsuddannelsessystem har en lang tradition med en stærk social kontrakt mellem regeringen, skoler og de involverede parter på arbejdsmarkedet.

Svagheder

- Tidlig afslutning af skolegangen;
- Erhvervsuddannelsernes image i den brede befolkning;
- Tilvejebringelse af nok praktikpladser – udfordringen er både strukturel og konjunkturl.

Anbefalinger

- Bedre vejledning i folkeskolen med fokus på at få flere studerende til at tage en erhvervsfaglig uddannelse;
- Systematiske evalueringer af reformen af erhvervsuddannelserne for at se, om de har den ønskede effekt på skolefrafald og erhvervsuddannelsernes image;
- Skabe nye incitamenter for virksomhederne til at tage elever/lærlinge, f.eks. forbedrede finansielle ordninger eller sociale årsager.

Litauen

Resume

De fleste erhvervsuddannelser er skolebaseret, hvilket betyder, at de iværksættes i foregår i godkendte institutioner. En ændret situation giver nye muligheder for at ændre erhvervsuddannelserne fra at være skolebaseret til at foregå i arbejdsbaserede omgivelser. Projekter finansieret af EU-midler har igangsat den praksisbaserede uddannelse i Litauen. Den vigtigste opgave for Litauen er at tiltrække flere studerende til erhvervsuddannelserne gennem bedre sammenhæng mellem kvalifikationer og arbejdsmarkedets behov og bedre samarbejde mellem virksomheder og erhvervsuddannelse ved at øge andelen af praktisk uddannelse i virksomheder til 60 % i alle erhvervsuddannelserne (i øjeblikket er det mindst 30 %).

Styrker

- Forbedre erhvervsskolernes image
- Alle målgrupper skal erkende vigtigheden af samarbejde.

⁵ Erhvervsuddannelserne - fakta og muligheder, Undervisningsministeriet 2011

Svagheder

- Det teoretiske indhold er oftest for generelt.
- Læreplanens indhold er delvist forældet. Jobs 'ene ændrer sig, og skolerne skal følge med udviklingen.
- Mangel på personale eller velforberejede instruktører på skolerne fører ofte til utilstrækkelig instruktion.
- For lidt individuel støtte til elever og foranstaltninger til de svage elever.

Anbefalinger

Skoler

- Det anbefales at høre arbejdsgiverne angående skolens pensum;
- God forberedelse til selv-præsentation og jobinterviews er vigtig;
- Alle undervisere har brug for løbende opdatering af deres uddannelse;
- Erhvervsuddannelsesinstruktører bør delegeres til arbejdspladser, når der sker undervisning i et fag;
- Der bør gives mere støtte til studerende;
- Uddannelsesniveau og elevernes attitude skal vurderes;
- Feedback fra studerende og arbejdsgivere skal tages alvorligt.

Arbejdspladser

Vigtige faktorer for god uddannelse på arbejdspladsen:

- God stemning på arbejdspladsen (rar, venlig og villige til at hjælpe kolleger). Gode relationer hjælper i assimilation af indhold og hurtig læring;
- Arbejde og kontakt med vanskelige situationer bør først finde sted efter arbejdets begyndelse;
- Rigtige opgaver og virkeligt arbejde bør gives til eleverne. Elever passerer gennem alle afdelinger i virksomheden – for at erhverve faglig kompetence. Det giver gode chancer for beskæftigelse og hurtigere karriere;
- 100 % af den planlagte uddannelse skal afsluttes. Arbejdsgiverne bør forberede de studerende til et fag på en permanent måde og ikke bare behandle dem som ”midlertidigt fyld” mangel af kvalificeret personale;
- At lære ved at prøve samt udføre opgaver (learning by doing);
- Samarbejde med alle institutioner. Intensiv kontakt mellem skolen og arbejdspladsen, hurtige overgang fra teori i skolen til praksis på virksomheden;
- Virksomheder bør deltage i udviklingen rammeplaner for uddannelserne samt deltage i formuleringen af praktiske læreplaner og reagere på ændringer / fremskridt;
- Hjælp og support. Den pædagogiske holdning til at gå i gang med en erhvervsuddannelse kunne forbedres.